

Л 1 X 2

Д

Я А Э

Ү Ү' Ү" С Ұ

Е Ё

Ж З Ӓ

Х

Ч Ҡ Ч' Ч''

Г Ё

В

Җ

Н Ң Д Д' Д'' Т

Қ Җ Ү Ң В

Ј

Ү

М

Җ Ӓ

КӨНЕ ТҮРКІ ТІЛІ

СӨЙЛЕМ МҮШЕЛЕРІ

О.С. Сапашев

КӨНЕ ТҮРКІ ТІЛІ СӨЙЛЕМ МҮШЕЛЕРІ

**Қазақ филологиясы факультетінің студенттері
мен магистранттарына арналған оқу құралы**

**Өскемен
«Медиа-Альянс» баспасы
2003**

ББК 81.2
С 21

Д. Серікбаев атындағы Шығыс Қазақстан
мемлекеттік техникалық университетінің гуманитарлық білім беру
орталығы мен университеттің Ғылыми Кеңесі ұсынған

Редакциясын басқарған:

А.С. Аманжолов - филология ғылымдарының докторы,
профессор

Пікір жазғандар:

Р.А. Авакова - филология ғылымдарының докторы, доцент

Ж.Д. Нәзбиев - филология ғылымдарының докторы,

Д. Серікбаев атындағы Шығыс Қазақстан мемлекеттік техни-
калық университетінің профессоры

Сапашев О.С.

С 21 **Көне түркі тілі: Сөйлем мүшелері:** Қазақ филологиясы факультетінің студенттері мен магистранттарына арналған оқу құралы. – Өскемен: Медиа-Альянс, 2003. – 116 б.

ISBN 9965-615-36-5

Тарихи синтаксис түркітануда ғана емес, индоевропа тілдерінде де аз зерттелген сала болып табылады. Сондай-ақ синтаксистік салыстырмалы-тарихи зерттеу әдісі де өз деңгейінде жетіліп кетпеген. Оқулықта көне түркі руника жазбалары тіліндегі сөйлем мүшелері сол дәуір тұрғысынан, яғни синхронды әдістің негізінде зерттеледі. Сонымен қатар сөз таптарының лексика-семантикалық және морфологиялық құрылымы да жан-жақты талданады.

С 4602000000
00(05)-03

ISBN 9965-615-36-5

© Сапашев О.С., 2003

МАЗМҰНЫ

АЛҒЫ СӨЗ	5
I. ЖАЙ СӨЙЛЕМДЕР ДАМУЫНЫҢ САЛЫСТЫРМАЛЫ-ТАРИХИ ТҮРҒЫДАН ЗЕРТТЕЛУІ	7
1.1. VI–IX ғасырлардағы көне түркі руника жазба ескерткіштеріндегі жай сөйлем синтаксисінің зерттелу тарихы	14
1.2. Көне түркі тіліндегі жай сөйлем және сөйлем мүшелерінің сипаты	21
II. КӨНЕ ТҮРКІ ТІЛІНДЕГІ СӨЙЛЕМНІҢ ТҮРЛАУЛЫ МҮШЕЛЕРІ	25
2.1. Бастауыш	27
2.2. Баяндауыш (етістік баяндауыштар)	32
III. СӨЙЛЕМНІҢ ТҮРЛАУСЫЗ, БІРЫҢҒАЙ МҮШЕЛЕРІ ЖӘНЕ СӨЙЛЕМ МҮШЕЛЕРІНІҢ БАЙЛАНЫСУ ТҮРЛЕРІ МЕН ОРЫН ТӘРТІБІ	45
3.1. Толықтауыш (тура толықтауыш)	46
3.2. Анықтауыш	56
3.3. Пысықтауыш	75
3.3.1. Мезгіл пысықтауыш	79
3.3.2. Мекен пысықтауыш	81
3.3.3. Амал пысықтауыш	87
3.3.4. Мөлшер пысықтауыш	89
3.3.5. Мақсат пысықтауыш	90
3.3.6. Себеп пысықтауыш	91
3.4. Сөйлемнің бірыңғай мүшелері	92
3.5. Сөйлем мүшелерінің байланысу түрлері	96
3.6. Сөйлем мүшелерінің орын тәртібі	102
ҚОРЫТЫНДЫ	104
ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ	106
СӨЗДІК	110